

УДК 342.95

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.05.75>

ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ ПІДГОТОВКИ ПЕРСОНАЛУ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Христинченко П.П.,

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри адміністративного права,
інтелектуальної власності та цивільно-правових дисциплін,
Київський університет інтелектуальної власності та права
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7473-7193>

Журавльов Д.В.,

доктор юридичних наук, професор,
заступник керівника Департаменту з питань громадянства і помилування, державних нагород – керівник
управління з питань помилування,
Офіс Президента України

Шопіна І.М.,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративно-правових дисциплін
Інституту права
Львівський державний університет внутрішніх справ
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3334-7548>

Христинченко Н.П., Журавльов Д.В., Шопіна І.М. Публічне адміністрування підготовки персоналу Державної прикордонної служби України.

Мета статті полягала в тому, щоб охарактеризувати сутність публічного адміністрування підготовки персоналу Державної прикордонної служби України.

Публічне адміністрування підготовки кадрів для Державної прикордонної служби України визначено як процес створення правових, освітніх, військово-організаційних та соціально-психологічних умов для формування особистості професіонала, який володіє необхідним комплексом знань, вмінь, навичок, мотивації та професійно важливих якостей особистості, необхідних для ефективного охорони і захисту державного кордону, а також виконання інших завдань, обумовлених його правовим статусом.

Акцентовано увагу на тому, що публічне адміністрування у досліджуваній сфері виконує низку функцій, які дають змогу досягнути поставлених у процесі підготовки професіоналів цілей, а також підвищити наявний рівень спроможностей Державної прикордонної служби України. Функція підтримання та розвитку фахового рівня персоналу досліджуваної Служби передбачає безперервний процес оволодіння та удосконалення базових та спеціальних знань, необхідних для ефективного здійснення професійної діяльності прикордонника. Функція відбору осіб, які за

своїми особистими якостями можуть ефективно виконувати завдання, поставлені перед ними державою і суспільством, обумовлює наявність відсіювання кандидатів на службу і навчання, рівень розвитку когнітивних, вольових, емоційних та інших якостей яких у майбутньому може не дозволити їм успішно опанувати професію. Функція консолідації позитивного досвіду прикордонної служби України та зарубіжних держав включає накопичення й аналіз кращих зразків виконання поставлених перед прикордонниками завдань. Функція посилення боєздатності військових формувань передбачає формування та розвиток у прикордонників моральної, психологічної, інтелектуальної та фізичної готовності до захисту України. Функція активізації євроінтеграції передбачає збільшення спроможності персоналу Державної прикордонної служби України виконувати свої завдання у період підготовки та вступу України до Європейського Союзу. Функція розвитку науки про охорону і захист державного кордону передбачає проведення інтегрованих системою підготовки персоналу наукових досліджень, метою яких є пошук оптимальних шляхів виконання прикордонниками своїх функцій.

Ключові слова: публічне адміністрування, Державна прикордонна служба України, охорона державного кордону, захист державного кордону, підготовка персоналу Державної прикордонної служби України, кадровий склад, функції публічного адміністрування, професійно важливі якості.

Khrystynchenko N.P., Zhuravlyov D.V., Shopina I.M. Public administration of personnel training of the State Border Service of Ukraine.

The purpose of the article was to characterize the essence of the public administration of the training of personnel of the State Border Service of Ukraine.

The public administration of personnel training for the State Border Guard Service of Ukraine is defined as the process of creating legal, educational, military-organizational and social-psychological conditions for the formation of a professional's personality.

Attention is focused on the fact that public administration in the researched area performs a number of functions that make it possible to achieve the goals set in the process of training professionals, as well as to increase the existing level of capabilities of the State Border Service of Ukraine. The function of maintaining and developing the professional level of the staff of the service under study involves a continuous process of mastering and improving the basic and special knowledge necessary for the effective implementation of the professional activities of the border guard. The function of selecting people who, based on their personal qualities, can effectively perform the tasks set before them by the state and society, determines the presence of screening candidates for service and training, the level of development of cognitive, volitional, emotional and other qualities, which in the future may not allow them to successfully master the profession. The function of consolidating the positive experience of the border service of Ukraine and foreign countries includes the accumulation and analysis of the best examples of the performance of tasks assigned to border guards. The function of strengthening the combat capability of military formations involves the formation and development of border guards' moral, psychological, intellectual and physical readiness for the defense of Ukraine. The function of intensifying European integration involves increasing the ability of the personnel of the State Border Guard Service of Ukraine to perform their tasks during the period of preparation and accession of Ukraine to the European Union. The function of the development of the science of guarding and protecting the state border involves conducting scientific research integrated into the personnel training system, the purpose of which is to find optimal ways for border guards to perform their functions.

Key words: public administration, State Border Service of Ukraine, protection of the state border, protection of the state border, training of personnel of the State Border Service of Ukraine, personnel, functions of public administration, professionally important qualities.

Постановка проблеми. Ефективна відсіч російській збройній агресії, відновлення Україною повного контролю над державним кордоном значною мірою залежить від професіоналізму персоналу Державної прикордонної служби України. Додаткової значущості проблемам підвищення професійного рівня прикордонників надають процеси активізації євроінтеграції, що передбачають гармонізацію національного законодавства з правовими актами Європейського Союзу, у тому числі й у сфері охорони державного кордону. У сукупності ці фактори обумовлюють важливість розгляду проблем публічного адміністрування підготовки персоналу Державної прикордонної служби України та слугують підтвердженням актуальності теми цієї статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти підготовки персоналу Державної прикордонної служби України та публічного адміністрування цього процесу розглядали у своїх роботах такі науковці, як В. Довгань, Д. Арзянцева та Н. Захаркевич, які визначили сутність та структуру кадрової безпеки органів Державної прикордонної служби України [1], М. Видюк та Є. Михайловська розглянули організаційно-правові засади професійного розвитку співробітників Державної прикордонної служби України [2]. Д. Іщенко і Ю. Адамчук висвітлили проблеми формування функціональних компетенцій молодшого персоналу Державної прикордонної служби України [3], Ю. Курилюк акцентував увагу на питаннях запобігання корупції серед персоналу означеної структури і надав характеристику дискреційних повноважень прикордонників як корупціогенного фактору [4]. В. Половніков розглянув питання модернізації системи управління Державної прикордонної служби України [5]. Разом з тим проблематика публічного адміністрування підготовки персоналу означеної інституції ще не набула достатнього висвітлення на науково-теоретичному рівні, що обумовлює спрямованість наукового пошуку.

Мета статті – охарактеризувати сутність публічного адміністрування підготовки персоналу Державної прикордонної служби України.

Виклад основного матеріалу. Підготовка кадрів з високим професіоналізмом і належними мотиваційними та особистісними якостями є одним із провідних завдань сектору безпеки оборони, а також органів та служб, які входять до його складу. Складнощі підготовки кадрів для військових формувань і мілітаризованих структур полягають в тому, що соціальна реальність, в якій фахівцям доводиться виконувати свої функції, постійно змінюється, виникають нові виклики, для належного реагування на які потрібно оволодіння новими знаннями, вміннями та навичками. Це обумовлює доцільність та ефективність існування відомих систем підготовки

кадрів, оскільки, на відміну від класичних університетів, в яких увага більш-менш рівномірно розповсюджується між усіма галузями наукових знань відповідно до певної спеціальності, у вищих відомчих закладах освіти існує змога формувати саме ті знання, вміння та навички, які вкрай необхідні для ефективного здійснення професійних обов'язків правоохоронців та військовослужбовців. Вказане викликає необхідність існування окремих систем публічного адміністрування, у межах яких відбувається вплив на підготовку кадрів за допомогою спеціальних адміністративних інструментів, якими є нормативно-правові акти, застосування права тощо.

Публічне адміністрування як система впливів на суспільні відносини з метою їх упорядкування та структурування, для досягнення поставлених цілей може носити як загальнодержавний, так і територіальний або галузевий характер, що обумовлюється особливостями завдань та правовим статусом публічних адміністрацій, перед якими такі завдання поставлені. Відмінність публічного адміністрування від державного управління простежується на рівні державної політики, формування якої відбувається на рівні державно-управлінського рівні, а реалізація – переважно на рівні публічних адміністрацій. Державне управління підготовки кадрів для Державної прикордонної служби України, таким чином, охоплює рівень визначення місії та мети діяльності цього органу, формування підходів до професіоналів, які складають її персонал, їх кількості. Натомість, вирішення питань щодо професійно важливих якостей таких осіб та побудови програм їх підготовка відбувається на рівні публічного адміністрування.

Публічне адміністрування підготовки кадрів для Державної прикордонної служби України є одним видів публічного адміністрування. Якщо розглядати мету публічного адміністрування у загальному розумінні, то її можна представити як бажаний стан розвитку суспільних відносин в державі, її регіонах і територіальних громадах, окремих галузях економіки, що включає (але не обмежується) високим рівнем реалізації прав, свобод, потреб та інтересів всіх суб'єктів публічних відносин. Наведене розуміння мети досліджуваного явища дозволяє сформулювати поняття публічного адміністрування у широкому аспекті як діяльність суб'єктів публічного права, спрямовану на підтримання та розвиток оптимального стану суспільних відносин різної спрямованості (економічних, безпекових, соціальних, інформаційних, освітніх, екологічних, аграрних тощо) в державі та територіальних громадах, що досягається завдяки використанню адміністративних інструментів (нормативно-правових та адміністративних актів, адміністративних договорів, стратегічних та оперативних планів, фак-

тичних дій публічних адміністраторів). Широке розуміння публічного адміністрування відображає стратегічний рівень публічної політики і дає змогу усвідомити призначення публічного адміністрування у державі і суспільстві, його місію та візію. Однак публічне адміністрування в різних галузях має свою специфіку.

На Державну прикордонну службу України покладаються завдання щодо забезпечення недоторканності державного кордону та охорони суверенних прав України в її прилеглий зоні та виключній (морській) економічній зоні. За своїм правовим статусом Служба є правоохоронним органом спеціального призначення і має таку загальну структуру: центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону; територіальні органи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону; Морська охорона, яка складається із загонів морської охорони; органи охорони державного кордону – прикордонні загони, окремі контрольно-пропускні пункти, авіаційні частини; розвідувальний орган центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону [6]. Кожен із структурних елементів Державної прикордонної служби України має свою специфіку діяльності, що обумовлює наявність певної диференціації підготовки кадрів.

З урахуванням особливостей функціонування Державної прикордонної служби України та притаманних діяльності з охорони та захисту державного кордону властивостей можна сформулювати поняття публічного адміністрування в досліджуваній сфері та його функції.

Публічне адміністрування підготовки кадрів для Державної прикордонної служби України можна визначити як процес створення правових, освітніх, військово-організаційних та соціально-психологічних умов для формування особистості професіонала, який володіє необхідним комплексом знань, вмінь, навичок, мотивації та професійно важливих якостей особистості, необхідних для ефективної охорони і захисту державного кордону, а також виконання інших завдань, обумовлених його правовим статусом.

Публічне адміністрування у досліджуваній сфері виконує низку функцій, які дають змогу досягнути поставлених у процесі підготовки професіоналів цілей, а також підвищити наявний рівень спроможностей Державної прикордонної служби України.

Функція підтримання та розвитку фахового рівня персоналу досліджуваної Служби передбачає безперервний процес оволодіння та удосконалення базових та спеціальних знань, необхідних для ефективного здійснення професійної діяльності прикордонника.

Функція відбору осіб, які за своїми особистими якостями можуть ефективно виконувати завдання, поставлені перед ними державою і суспільством, обумовлює наявність відсіювання кандидатів на службу і навчання, рівень розвитку когнітивних, вольових, емоційних та інших якостей яких у майбутньому може не дозволити їм успішно опанувати професію та ефективно виконувати свої службові обов'язки.

Функція консолідації позитивного досвіду прикордонної служби України та зарубіжних держав включає накопичення й аналіз кращих зразків виконання поставлених перед прикордонниками завдань, використання таких здобутків в якості наочних прикладів та перспективних напрямів реформування Державної прикордонної служби України

Функція посилення боєздатності військових формувань передбачає формування та розвиток у прикордонників моральної, психологічної, інтелектуальної та фізичної готовності до захисту України, а також зміцнення структур Державної прикордонної служби за рахунок підвищення рівня їх професіоналізації.

Функція активізації євроінтеграції передбачає збільшення спроможності персоналу Державної прикордонної служби України виконувати свої завдання у період підготовки та вступу України до Європейського Союзу.

Функція розвитку науки про охорону і захист державного кордону передбачає проведення інтегрованих системою підготовки персоналу наукових досліджень, метою яких є пошук оптимальних шляхів виконання прикордонниками своїх функцій, ефективного управління підрозділами Державної прикордонної служби, підвищення фахового рівня їх персоналу.

Висновки. Складність та розгалуженість функцій публічного адміністрування підготовки персоналу для Державної прикордонної служби України обумовлює здійснення означеного виду публічного адміністрування на трьох рівнях. По-перше, на загальнодержавному, що передбачає реалізацію визначених Конституцією та законами України функцій Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Ради національної безпеки і оборони Украї-

ни. По-друге, на відомчому рівні, на якому здійснюється синтетичне поєднання реалізації повноважень Державної прикордонної служби України та Міністерства освіти і науки України, відповідно до правового статусу кожного з суб'єктів. Третім рівнем реалізації публічного адміністрування є практично-освітній рівень, на якому відбувається безпосередня підготовка персоналу Державної прикордонної служби України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Довгань В.І., Арзянцева Д.А., Захаркевич Н.П. Сутність та структура кадрової безпеки органів Державної прикордонної служби України. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Державне управління.* 2019. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadpsdu_2019_1_6 (дата звернення 23.09.2023).
2. Видюк М.В., Михайловська Є.В. Організаційно-правові засади професійного розвитку співробітників Державної прикордонної служби України. *Аналітично-порівняльне правознавство.* 2022. № 2. С. 168–172.
3. Іщенко Д., Адамчук Ю. Формування функціональних компетенцій молодшого персоналу Державної прикордонної служби України. *Освітній простір України.* 2019. № 17. С. 67–75.
4. Курилюк Ю. Дискреційні повноваження прикордонників як корупціогенний фактор. *Вісник Національної академії прокуратури України.* 2017. № 4/2 (52). С. 24–29.
5. Половніков, В.В. Окремі питання модернізації системи управління державної прикордонної служби України. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України,* 2019. № 18. С. 97–105.
6. Про Державну прикордонну службу України: Закон України від 3 квітня 2003 року № 661-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text> (дата звернення 23.09.2023).